

بلغ الف

آشنایی با

«مستون اُمیر، رُفان فارسی»

مولفان:

دکتر یوسف مقدسی

(عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان)

دکتر رسول بهنام

(عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان)

سرشناسه	مقدسی، یوسف، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	آشنایی با متون اصیل عرفان فارسی / مولفان یوسف مقدسی، رسول بهنام.
مشخصات نشر	تبریز: انتشارات پژوهش‌های دانشگاه، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۲۸۰ ص؛ ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۳-۱۴-۳
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
موضوع	عرفان — متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	th century. Mysticism -- Early works to
شماره افزوده	بهنام، رسول، ۱۳۴۶ -
شماره افزوده	انتشارات پژوهش‌های دانشگاه
شماره بده	۱۳۹۵ م ۵۱۷ / BP۲۸۶
ردیف دیویی	۸۳/۲۹۷
شماره کتابشناسی	۴۵۸۹۷۱۱

عنوان کتاب : آشنایی با متون اصیل عرفان فارسی

تالیف : یوسف مقدسی - رسول بهنام

ناشر : انتشارات پژوهش‌های دانشگاه

طراز روی جلد : تصمیم مناف زاده

صفحه آرای : تصمیم مناف زاده

چاپ و صفای : مدیران

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول / ۱۳۹۵

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۳-۱۴-۳

قیمت : ۱۸۰۰۰ تومان

انتشارات پژوهش‌های دانشگاه

انتشارات پژوهش‌های دانشگاه

مرکز تخصصی چاپ نشر کتب دانشگاهی ویژه اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها

آدرس دفتر مرکزی : آذربایجان شرقی، تبریز، آبرسان، مجتمع تجاری بلور، روبروی کلاتری، داخل بازار مسلع شرقی، پلاک ۳۹

تلفن های تماس بخش مدیریت : ۰۹۱۴۶۱۴۳۳۴۶ / ۰۴۱۳۳۲۶۲۱۱۶ بخش امور فنی : ۰۳۲۵ ۰۴۸ / ۰۹۱۴۵۰۱۹۸۵۰۰

دفتر اهر : شهرستان اهر - میدان معلم - روبروی دارایی - انتشارات پژوهش‌های دانشگاه / دفتر اهر : تلفن : ۰۳۰۸۱۴۸۴۸۶

مرکز بخش : آذربایجان شرقی، تبریز، خیابان امام، روبروی سه راه طالقانی، انتشارات شایسته : تلفن : ۰۴۱-۳۵۵۶۱۹۶۱

www.Pajohesh-daneshgah.ir / Info@pajohesh-daneshgah.ir www.Unpb.org / Info@unpb.org

طبق قانون حمایت از حقوق ناشران و مولفان هر شخص حقیقی و حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر و مولف، نشر یا عرضه یا تکثیر یا

تجدید چاپ نماید مورد پیگیری جدی قانونی خواهد گرفت و مطابق با جرایم قوانین اسلامی بر خورود خواهد شد.

پیشگفتار

قبل از هر چیز خداوند متعال را سپاسگزاریم که توفیق تقدیم این اثر به عنوان «متون فانی فارسی» را به ما عطا فرمود تا بتوانیم مطابق با سرفصل های اعلامی دانشگاه خوارزمی آن را خدمت اساتید گرانقدر و دانشجویان محترم ارائه کنیم.

منقح ترین و شریف ترین عرفان و تفاوت آن با زهد و عبادت را ابوعلی سینا چنین بیان کرده است: «آنکه در تنه دنیا رو گردانده است زاهد نامیده می شود. آنکه بر انجام عبادت از قبیل نماز و روزه غیر مضطرب دارد به نام عابد خوانده می شود و آنکه خیر خود را از توجه به غیر حق بازداشته و متوجه عالم قدس کرده تا نور حق بدان بتابد به نام عارف شناخته می شود البته گاهی آن را از این عنوان یا هر سه در یک نفر جمع می شود.»

ما حاصل پیش گفته این است که عرفان مصطلح بارت است از منصرف ساختن ذهن از مایه های دنیوی و توجه کامل به ذات حق برای نباش زور حق بر قلب. پس معیار زهد و عبادت و همه اشتغالات فقط با تمرین و ممارست روح برای انحراف از عالم مادی و توجه به ساحت حق است تا با تکرار این تمرین بدان سو کشیده شود.

عارف، واصل کامل است، حق را می خواهد نه برای چیزی غیر حق بلکه، حق بما هو حق. او معرفت به حق که همان مبدأ اول و خداوند متعال است را بر غیر آن ترجیح می دهد.

فرمایش امیرالمؤمنین علیه السلام مؤید این مفهوم است که: الهی ما عَبَدْتُكَ خَوْفًا
مِنْ نَارِكَ وَ لَا طَمَعًا فِي جَنَّتِكَ بَلْ وَجَدْتُكَ أَهْلًا لِلْعِبَادَةِ فَعَبَدْتُكَ: چون ترا شایسته
عبادت کردن یافتم عبادتت نمودم.

اسلام برای تبیین معارف خود از سه راه بهره می برد: اول، ارشاد و هدایت مولوی
دو، استلال و بیان منطقی و سوم، راه وجدان و مشاهده. از این سه راه، راه وجدان و
مشاهده به عارفان اختصاص دارد.

رهروان و سالکان این مسیر، از همه جا بریده و از همه چیز انقطاع نموده و غیر
خدا را فراموش می کنند. «إِلَهِي هَبْ لِي كَمَالَ الْإِنْقِطَاعِ إِلَيْكَ» این فرموده امام علی
علیه السلام مؤید این است که عارف تحت ولایت مستقیم خداوند متعال قرار می گیرد
و آنچه او می خواهد برایش مشهود می شود. عارف به پدیده های جهان هستی به مانند
آینه هایی می نگرد که واقعیت ثابت زیبایی را نشان می دهد و لذت درک آن، لذتهای
دیگر را برای او ناچیز می نماید و این همان جذب الهی است که او را متوجه جهان دیگر
ساخته، محبت را در دل او استحکام می بخشد. عارف را از راه معرفت و محبت
انجام می دهد نه به امید ثواب و نه از ترس عقاب. عارف و کامل ترین عارف ما
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و پس از وی امیرالمؤمنین و سپس ائمه اطهار علیهم
السلام، نمونه های کامل عرفان اسلامی بوده اند. و عالی ترین و سامی عرفانی را
مدیون روایات و خطابات و ادعیه و مناجاتها و احتجاجات معصوم علیهم السلام هستیم.

عرفان اسلامی و معارف زلال آن که از سرچشمه وحی جوشیده است، مستمراً در
بستر زمان جاری بوده و همواره تشنگان معرفت را سیراب کرده است. و البته فی الحال
هم، به حیات خود با معرفت بیشتر ادامه می دهد.

در این مسیر در تمامی اعصار عرفای به نامی پیدا شده اند و هر کدام به سهم خود در رشد و بالندگی آن کوشیده اند.

عرفان مجموعه ای از باورهای دیرینه انسان در طلب حقیقت هستی و شناخت آن است. این جستجو برای کسب معرفت، قدمتی به تاریخ بشری دارد با وجود اینکه لفظ عرفان مستعمل ندره است.

حقیقت این است که توجه به یافته های عارفان سلف ما را در رسیدن به کمال مطلوب راهگشا تر باشد.

طبیعی است که هر عصری دارای خود عارفان دارد که با زبان هم عصران خویش باطن عوالم معنا را به آنها می نمایاند. این است که برای درنوردیدن افق های دست نا یافتنی می باید از گذشته ها و میراث فرهنگ و آثار مکتب خویش بهره بجوئیم و نام آن متون گران سنگ را در ردیف گنجینه های ناب خود ثبت کنیم و جمال عروس علوم انسانی - عرفان اسلامی - را با آن متون عرفانی به مشتاقان و دل خستگان بنمایانیم.

اگر بتوانیم سیر اندیشه های عرفانی دانشمندان خود را در طول زمان بررسی کنیم به این ایمان می رسیم که پوست اندازی بشر در قرون متمادی و دست یابی او به پیسرفت روز افزون تکنولوژی نتوانسته است سؤالات بنیادین و اساسی اش را پاسخگو بوده باشد و او را اقناع نماید.

یعنی انسان امروزی همان انسان دیروزی است با نیازها و ادبیات و صبغه های گوناگون زندگی خویش و به همین مناسبت است که می توانیم از سرمایه های اندوخته

شده که عنوان «متون عرفانی» نام گرفته اند بهره ببریم و سعی کنیم با آشنا شدن به زبان آن متون، نردبان صعود به قله های روح و ملکوت را دریابیم.

این که انسان نمی تواند به سادگی با متون عرفان چند قرن پیش ارتباط برقرار کند دلیل مناسبی برای پرهیز از آن نخواهد بود چرا که برای دریافت حال آنها باید قال آن زمان را فرا گرفت و با ساده کردن پیچیدگی های این آثار و عوض کردن رنگ زمان آن نگذاریم آزموده دوباره تجربه گردد.

به همین مناسبت این کتاب شکل گرفت و سعی بر این است که نظرات ارزشمند اساتید گرانقدر در ادامه مسیر را با آغوش باز ارج نهاده و در رفع کاستی های احتمالی به دیده منت پذیرا شویم و به عنایت این اثر آنها را سپهیم کنیم.

این کتاب با عنایت به سرفصلهای دانشگاه برای تدریس در طول یک ترم و برای مقطع کارشناسی تألیف شده است فلذا، میداریم خداوند متعال نیت خالص ما را برای تألیف این اثر، موجبات عاقبت به خیری گرداند. ان شاء الله.

التوفیق من الله و علیه التکلان

یوسف مقایی - رسول بهنام

۳	پیشگفتار.....
۱۴	فصل اول.....
۱۴	عرفان.....
۱۵	تاریخچه.....
۱۵	تصوف چیست؟.....
۳۰	الف: عصر پیدایش.....
۳۰	ویژگی های عرفان اسلامی در عصر پیدایش.....
۴۱	ب: عصر تحول.....
۴۱	ویژگی های عرفان اسلامی در عصر تحول.....
۴۵	مهمترین کتاب های این دوره.....
۷۳	ج: عصر تکامل.....
۷۳	ویژگی های عرفان اسلامی در عصر تکامل.....
۸۰	عصر زوال.....
۸۰	ویژگی های عصر زوال تصوف و رونق عرفان اسلامی.....
۸۰	گرایش های فرقه های تصوف به مسائل اجتماعی و سیاسی.....

۸۰	قیام سریداران
۸۱	قیام مشعشعیان
۸۳	جنبش حروفیه
۸۴	خاندان صفوی
۸۸	رشد مذهب تشیع و استقبال مردم از آن
۸۸	رشد علمای شیعه
۸۹	الف) علامه مجلسی
۹۱	ب) شیخ بهایی
۹۳	ج) ملا محمد تاج مجلسی
۹۴	د) میرداماد
۹۶	هـ) حکیم ملا درویش
۱۰۱	از: رساله واردات
۱۰۳	از: کنز السالکین
۱۰۶	از: رساله قلندریه
۱۰۸	از: رساله محبت نامه
۱۱۳	از: رساله مقولات
۱۱۵	از: الهی نامه
۱۲۲	ویژگی های کتاب منازل السائرین
۱۲۳	مقامات و منازل در کتاب منازل السائرین
۱۲۵	آثار عرفانی
۱۳۱	فصل دوم
۱۳۴	مقدمه کتاب مرصاد العباد
۱۳۴	حمد و نعت
۱۳۵	آینه دل
۱۳۶	در بیان فطرت ارواح و مراتب معرفت آن قال الله تعالی:
۱۳۶	لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَن تَقْوِيمٍ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ
۱۴۱	در شرح ملکوتیات و مدارج آن

۱۴۷.....	ظهور عوالم مختلف از ملک و ملکوت.....
۱۵۱.....	مراتب ظهور عالم ملک.....
۱۵۷.....	بدایت خلقت قالب انسان.....
۱۷۱.....	در بدو تعلق روح به قالب انسان بی شبهت حلول و اتحاد.....
۱۸۳.....	فصل ۱۰ - روم
۱۸۵.....	برخی از آثار نسف.....
۱۸۵.....	تقریر دیگر در باب یازدهم در بیان مبدأ اول و در بیان عالم جبروت و عالم ملکوت و عالم ملک.....
۱۸۶.....	ملک.....
۱۸۶.....	در بیان مبدأ اول و در بیان عالم.....
۱۸۷.....	در بیان وجود و عدم و ممکنات.....
۱۸۸.....	در بیان اسماء عالم جبروت و عالم ملکوت و عالم ملک.....
۱۸۹.....	در بیان جوهر اول و در بیان پیدا آمدن مفردات و ربکات.....
۱۹۱.....	در بیان کارکنان خدای.....
۱۹۲.....	در بیان عالم علوی و عالم سفلی.....
۱۹۳.....	در بیان خزاین خدای.....
۱۹۵.....	در بیان عالم صغیر.....
۱۹۸.....	در بیان نزول و عروج و در بیان رسیدن به کمال.....
۲۰۰.....	در بیان گشتن خلیفه خدای.....
۲.....	رساله در بیان وجود حقیقی وجود خیالی.....
۲۰۰.....	در بیان آن که وجود دو قسم است.....
۲۰۱.....	در بیان نمایش.....
۲۰۲.....	در بیان رسیدن به حقیقت.....
۲۰۳.....	تحریر مختصر رساله بیستم سخن اهل وحدت در بیان عالم.....
۲۰۳.....	در بیان آن که تمام موجودات یک درخت است.....
۲۰۷.....	فصل چهارم
۲۳۶.....	فتوت.....

۲۳۹	خواجه عبدالله انصاری.....
۲۴۰	عقل و عشق.....
۲۴۳	ذوالنون مصری.....
۲۴۶	سبل بن عبدالله التستری.....
۲۴۸	آداب سماع و وجد.....
۲۵۷	حالات عشق.....
۲۶۳	عبادت.....
۲۶۴	سرار و مسائل.....
۲۶۵	شرف الین.....
۲۶۶	عارف عابد.....
۲۶۷	خرقه تبرک.....
۲۶۸	عارف و عابد.....
۲۶۸	گروه صوفیان.....
۲۶۹	علامت و حکمت.....
۲۶۹	تجلیگاه حق.....
۲۶۹	اندک خواری.....
۲۷۱	فصل پنجم.....
۲۷۲	مولوی.....
۲۷۴	آغاز مثنوی.....
۲۷۶	قصه خلیفه و لیلی.....
۲۷۶	داستان نحوی و کشتیان.....
۲۷۷	شیر بی دم و سر و اشکم.....
۲۷۸	من یا تو؟.....
۲۷۹	قصه چینیان و رومیان.....
۲۸۰	اخلاص عمل.....
۲۸۲	دزد و مارگیر.....
۲۸۳	در اگر نتوان نشست.....

۲۸۳.....	موسی و شبان.....
۲۸۶.....	سیرِ نامه‌ها.....
۲۸۶.....	با دهان غیر.....
۲۸۷.....	چشم.....
۲۸۸.....	بانگ.....
۲۸۹.....	تفسیر حدیث.....
۲۹۰.....	جنسیت.....
۲۹۱.....	دوستی خدا.....
۲۹۲.....	راز مرگ.....
۲۹۴.....	خنده زاهد بر قحطی.....
۲۹۵.....	بلای عجب.....
۲۹۶.....	معنی ایمان.....
۲۹۷.....	خواب عاشق.....
۲۹۸.....	سبب تأخیر اجابت دعا.....
۲۹۹.....	درویش و عامی.....
۲۹۹.....	در تفسیر خبر مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَى مَوْلَاهُ.....
۳۰۷.....	فصل ششم.....
۳۱۰.....	در توکل.....
۳۱۴.....	جان بی نان کس را ندهد.....
۳۱۵.....	در ایشار.....
۳۱۷.....	در منقبت علی (ع).....
۳۱۹.....	در مذمت ربا خواری.....
۳۲۰.....	دین و خرد.....
۳۲۱.....	عشق.....
۳۲۲.....	عشق معشوق اختیاری نیست.....
۳۲۲.....	مستی عشق.....
۳۲۴.....	غیرت معشوق.....

- ۳۲۵..... در تصوف
- ۳۲۷..... اندر جستن روزی
- ۳۲۹..... حکایت عیسی و ابلیس
- ۳۳۰..... جامه حلال
- ۳۳۷..... حافظ
- ۳۴۶..... اربع و مأخذ